

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

13 martie 2025*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) – Principiul echivalenței – Contracte de împrumut ipotecar – Clauză care prevede că plata costurilor legate de contract se află în sarcina consumatorului – Acțiune în nulitate – Termen de prescripție a acțiunii având ca obiect restituirea sumelor plătite în mod nejustificat – Acțiuni având ca obiect constatarea nulității unei clauze contractuale și, respectiv, valorificarea efectelor restitutorii ale unei astfel de constatări care sunt supuse unor termene de prescripție diferite”

În cauza C-230/24,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de La Coruña (Tribunalul de Primă Instanță nr. 8 din La Coruña, Spania), prin decizia din 12 martie 2024, primită de Curte la 26 martie 2024, în procedura

MF

împotriva

Banco Santander SA,

CURTEA (Camera a noua),

compusă din domnul N. Jääskinen, președinte de cameră, domnul M. Condinanzi și doamna R. Frendo (raportoare), judecători,

avocat general: domnul D. Spielmann,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Banco Santander SA, de G. Fernández-Bravo, C. García Vega și J. Rodríguez Cárcamo, abogados;
- pentru guvernul spaniol, de A. Pérez-Zurita Gutiérrez, în calitate de agent;

* Limba de procedură: spaniola.

– pentru Comisia Europeană, de I. Galindo Martín și P. Kienapfel, în calitate de agenți,
având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului
general,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea principiului echivalenței, a articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între MF, o consumatoare, pe de o parte, și Banco Santander SA, pe de altă parte, în legătură cu cererea având ca obiect declararea nulității unei clauze dintr-un contract de împrumut ca urmare a caracterului său abuziv.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 prevede:
„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «de către un profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator [...]”
- 4 Articolul 7 alineatul (1) din această directivă prevede:
„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «de către profesioniști»].”

Dreptul spaniol

Legea generală privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor

- 5 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Decretul regal legislativ 1/2007 de aprobare a textului consolidat al Legii generale privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor și a altor legi complementare) din 16 noiembrie 2007 (BOE nr. 287 din 30 noiembrie 2007, p. 49181) a promulgat textul consolidat al acestei legi, care a fost modificată prin Legea 5/2019 (denumită în continuare „Legea generală privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor”).

6 Articolul 82, intitulat „Noțiunea de clauze abuzive”, prevede:

„1. Sunt considerate clauze abuzive orice clauze care nu au fost negociate individual, precum și orice practici care nu au fost acceptate în mod expres și care, în contradicție cu cerința bunei-credințe, creează în detrimentul consumatorului și al utilizatorului un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract.

[...]

3. Caracterul abuziv al unei clauze se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și prin raportare la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate celelalte clauze ale contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

[...]”

7 Potrivit articolului 83 din Legea generală privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor, intitulat „Nulitatea clauzelor abuzive și menținerea contractului”:

„Clauzele abuzive sunt nule de plin drept și se consideră nescrise. În acest sens, după ascultarea părților, instanța constată nulitatea clauzelor abuzive care figurează în contract, acesta continuând totuși să angajeze părțile potrivit dispozițiilor sale în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.

[...]”

Codul civil

8 Articolul 6 alineatul 3 din Código Civil (Codul civil) are următorul cuprins:

„Orice acțiune contrară unei norme imperative sau unei interdicții legale este nulă de plin drept, cu excepția cazului în care acestea sancționează în mod diferit încălcarea lor.”

9 Articolul 1303 din Codul civil prevede:

„Odată constatată nulitatea unei obligații, părțile trebuie să își restituie reciproc bunurile care au făcut obiectul contractului și fructele acestora sau prețul majorat cu dobânzi [...]”

10 La data semnării contractului de împrumut ipotecar care făcea obiectul litigiului principal, articolul 1964 din acest cod prevedea:

„Termenul de prescripție pentru acțiunile ipotecare este de 20 de ani, iar acțiunile personale care nu au un termen de prescripție special se prescriu în termen de 15 ani.”

11 În cursul executării contractului, acest articol 1964 fost modificat prin Ley 42/2015 de reforma de la Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (Legea 42/2015 privind reforma Legii de procedură civilă 1/2000) din 5 octombrie 2015 (BOE nr. 239 din 6 octombrie 2015, p. 90240). În urma acestei modificări, dispoziția menționată are următorul cuprins:

„1. Acțiunea ipotecară se prescrie în termen de 20 de ani.

2. Acțiunile personale care nu sunt supuse unui termen special se prescriu în termen de cinci ani de la data la care se poate cere îndeplinirea obligației. În ceea ce privește obligațiile continue de a face sau de a nu face, termenul începe la fiecare încălcare a acestor obligații.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 12 La 19 ianuarie 2009, MF a încheiat cu Banco Santander un contract de împrumut ipotecar. O clauză a acestui contract o obliga pe MF, în calitate de împrumutat, să suporte toate cheltuielile aferente încheierii acestuia, precum costurile cu pregătirea tranzacției, dar și cheltuielile și taxele ocazionate de constituirea ipotecii, înscrierea sa în cartea funciară, cheltuielile de administrare și cheltuielile legate de modificarea sau de anularea contractului respectiv (clauză denumită în continuare „clauza referitoare la cheltuieli”).
- 13 La 27 februarie 2023, MF a introdus o acțiune la Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de La Coruña (Tribunalul de Primă Instanță nr. 8 din La Coruña, Spania), care este instanța de trimitere, având ca obiect constatarea nulității clauzei referitoare la cheltuieli ca urmare a caracterului său abuziv. Prin această acțiune, MF solicită de asemenea restituirea unei sume reprezentând jumătate din onorariile notariale și totalitatea cheltuielilor legate de înscrierea în cartea funciară, majorată cu dobânzile legale.
- 14 Banco Santander susține că acțiunea în restituirea acestei sume este prescrisă. Astfel, deși la momentul semnării contractului de împrumut ipotecar articolul 1964 din Codul civil prevedea că o asemenea acțiune se prescrie în termen de 15 ani, acest termen a fost modificat prin Legea nr. 42/2015 și redus la cinci ani.
- 15 Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la posibilitatea, în lumina principiului echivalenței, de a trata diferit, pe de o parte, o cerere având ca obiect constatarea nulității unei clauze pretins abuzive și, pe de altă parte, o cerere întemeiată pe efectele restitutorii ale unei astfel de constatări, precum cea cu care este sesizată.
- 16 Astfel, în ordinea juridică spaniolă nu ar exista nicio normă de drept și nici jurisprudență care să permită ca termenul de prescripție a acțiunii având ca obiect constatarea nulității unei clauze contractuale să fie diferit de cel care se aplică acțiunii întemeiate pe efectele unei asemenea constatări.
- 17 În aceste împrejurări, Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de La Coruña (Tribunalul de Primă Instanță nr. 8 din La Coruña) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Este contrară Directivei [93/13] și principiului echivalenței utilizarea posibilității de a disocia constatarea nulității pentru caracter abuziv și efectele restitutorii, menținând imprescriptibilitatea nulității și în același timp prescriptibilitatea acțiunii în restituire, în condițiile în care în ordinea internă spaniolă nu există o normă sau jurisprudență care să aplice disocierea în cazul altor raporturi juridice?”

Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

- 18 Banco Santander contestă admisibilitatea cererii de decizie preliminară pentru motivul că aceasta nu identifică în mod precis pretinsa normă națională care s-ar aplica mai favorabil acțiunilor întemeiate pe încălcarea dreptului intern decât celor întemeiate pe încălcarea dreptului Uniunii. Astfel, Curtea nu ar dispune de elementele de drept spaniol necesare pentru a verifica dacă principiul echivalenței este respectat.
- 19 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții, care beneficiază de o prezumție de pertinență. În consecință, în cazul în care întrebarea adresată privește interpretarea sau validitatea unei norme a dreptului Uniunii, Curtea este în principiu obligată să se pronunțe, cu excepția cazului în care este evident că interpretarea solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebarea respectivă (Hotărârea din 12 decembrie 2024, Kutxabank, C-300/23, EU:C:2024:1026, punctul 59 și jurisprudența citată).
- 20 Trebuie amintit de asemenea că principiul echivalenței presupune că modalitățile de punere în aplicare a dreptului Uniunii care țin de ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora din urmă nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare din dreptul intern (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 mai 2022, Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 21 Or, în cererea sa de decizie preliminară, instanța de trimitere menționează existența în dreptul spaniol a unei serii de acțiuni întemeiate pe efectele unei constatări a nulității al căror regim de prescripție nu ar fi diferit de cel al acțiunii care a condus la această constatare.
- 22 Rezultă, potrivit instanței de trimitere, că, în ordinea juridică spaniolă, condițiile de exercitare a acțiunilor întemeiate pe efectele restitutorii ale constatării nulității unei clauze contractuale abuzive sunt mai puțin favorabile decât cele cărora le sunt supuse alte acțiuni comparabile, întemeiate pe efectele declarării nulității.
- 23 Astfel, nu rezultă în mod vădit că interpretarea dreptului Uniunii solicitată, în special cea privind principiul echivalenței, este lipsită de relevanță în raport cu decizia pe care instanța de trimitere este chemată să o pronunțe sau că interpretarea dispozițiilor dreptului Uniunii vizate de întrebarea adresată nu ar avea legătură cu obiectul litigiului principal.
- 24 Guvernul spaniol are de asemenea îndoieli în ceea ce privește admisibilitatea cererii de decizie preliminară în măsura în care contestă premisa pe care se întemeiază această cerere, și anume existența în ordinea juridică națională a unei reglementări sau a unei jurisprudențe care să prevadă, la modul general, că acțiunea prin care se urmărește valorificarea efectelor restitutorii ale unei declarări a nulității este supusă aceluiași termen de prescripție ca acțiunea în temeiul căreia a fost constatată această nulitate. Comisia Europeană își exprimă de asemenea îndoielile în ceea ce privește existența în dreptul spaniol a normei naționale invocate de instanța de trimitere.

- 25 Cu toate acestea, în cadrul sistemului de cooperare judiciară stabilit la articolul 267 TFUE, nu revine Curții competența de a verifica sau de a pune la îndoială exactitatea interpretării dreptului național efectuate de instanța națională, întrucât interpretarea respectivă este de competență exclusivă a acesteia din urmă. De aceea, atunci când este sesizată de o instanță națională cu o trimitere preliminară, Curtea trebuie să se limiteze la interpretarea dreptului național astfel cum i-a fost prezentată de instanța menționată (a se vedea prin analogie Hotărârea din 12 decembrie 2024, Volvo Group Belgium, C-436/23, EU:C:2024:1023, punctul 18 și jurisprudența citată).
- 26 Rezultă că cererea de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la întrebarea preliminară

- 27 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, precum și principiul echivalenței trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări sau unei jurisprudențe naționale care, deși prevede caracterul imprescriptibil al acțiunii având ca obiect constatarea nulității unei clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, supune unui termen de prescripție acțiunea prin care se urmărește valorificarea efectelor restitutorii ale acestei constatări, în condițiile în care, în ordinea juridică națională, alte acțiuni întemeiate pe efectele unei constatări a nulității nu sunt supuse unui regim de prescripție diferit de cel al acțiunii care a condus la această constatare.
- 28 Instanța de trimitere precizează că în dreptul spaniol nu există, în principiu, nicio ipoteză în care nulității și efectelor sale să li se aplice două regimuri de prescripție diferite.
- 29 În acest context, trebuie arătat că, potrivit jurisprudenței Curții, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că este necesar să se considere, în principiu, că o clauză contractuală declarată abuzivă nu a existat niciodată, astfel încât aceasta nu poate avea efect în ceea ce îl privește pe consumator. Prin urmare, constatarea pe cale judecătorească a caracterului abuziv al unei astfel de clauze trebuie, în principiu, să aibă drept consecință restabilirea în drept și în fapt a situației în care s-ar găsi consumatorul în lipsa clauzei respective. Rezultă că obligația instanței naționale de a înlătura o clauză contractuală abuzivă care impune plata unor sume care se dovedesc a fi nedatorate determină, în principiu, un efect restitutoriu corespunzător în privința aceluiași sume (Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 54, precum și jurisprudența citată).
- 30 Cu toate acestea, pe de o parte, Curtea a recunoscut deja că protecția consumatorului nu are un caracter absolut și că stabilirea unor termene rezonabile de introducere a acțiunilor, sub sancțiunea decăderii, în vederea asigurării securității juridice, este compatibilă cu dreptul Uniunii (Hotărârea din 22 aprilie 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 57).
- 31 Pe de altă parte, articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu se opun unei reglementări naționale care, deși prevede caracterul imprescriptibil al acțiunii în constatarea nulității unei clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, supune unui termen de prescripție acțiunea prin care se urmărește valorificarea efectelor restitutorii ale acestei constatări, cu condiția ca acest termen să nu fie mai puțin favorabil decât cel aplicabil unor acțiuni similare de natură internă (principiul echivalenței) și să

nu facă în practică imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii, în special de Directiva 93/13 (principiul efectivității) [a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 58, precum și Hotărârea din 8 septembrie 2022, D.B.P. ș.a. (Credit ipotecar exprimat în monedă străină), C-80/21-C-82/21, EU:C:2022:646, punctul 90].

- 32 În ceea ce privește în special principiul echivalenței, la care se referă întrebarea preliminară, trebuie amintit că respectarea acestui principiu impune ca norma națională în discuție să se aplice fără distincție atât acțiunilor întemeiate pe încălcarea dreptului Uniunii, cât și celor întemeiate pe nerespectarea dreptului intern care au un obiect și o cauză asemănătoare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 76, precum și jurisprudența citată).
- 33 Astfel, Directiva 93/13 și principiul echivalenței nu se opun ca acțiunea prin care se urmărește valorificarea efectelor restitutorii ale constatării nulității unei clauze contractuale abuzive să fie supusă unui termen de prescripție, menținând caracterul imprescriptibil al acțiunii având ca obiect constatarea nulității unei astfel de clauze, în măsura în care acest termen de prescripție nu este mai puțin favorabil decât cel aplicabil acțiunilor întemeiate pe încălcarea dreptului intern și având un obiect și o cauză asemănătoare.
- 34 În speță, este de competența instanței naționale să verifice existența unei similitudini, din punctul de vedere al obiectului, al cauzei și al elementelor lor esențiale, între acțiunile principale și celelalte tipuri de acțiuni întemeiate pe dreptul intern pe care le citează în cererea sa de decizie preliminară (a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 iulie 2020, Raiffeisen Bank și BRD Groupe Société Générale, C-698/18 și C-699/18, EU:C:2020:537, punctul 77).
- 35 În scopul acestei examinări, instanța menționată va trebui, prin urmare, să verifice dacă ordinea juridică spaniolă prevede, în alte domenii decât cele reglementate de Directiva 93/13, acțiuni întemeiate pe efectele unei constatări a nulității care ar fi asemănătoare, din punctul de vedere al obiectului, al cauzei și al elementelor lor esențiale, celei cu care a fost sesizată de MF, dar care, conform dreptului sau jurisprudenței naționale, nu ar fi totuși supuse unui termen de prescripție comparabil cu cel care se aplică acestei din urmă acțiuni. În cazul unui răspuns afirmativ, reglementarea națională care prevede aplicarea acestui termen de prescripție acțiunii principale ar încălca principiul echivalenței.
- 36 În aceste condiții, instanței de trimitere îi revine sarcina să verifice respectarea principiului echivalenței, cu luarea în considerare a elementelor menționate la punctele 32-35 din prezenta hotărâre [a se vedea prin analogie Hotărârea din 26 septembrie 2018, Staatssecretaris van Veiligheid en justitie (Efectul suspensiv al apelului), C-180/17, EU:C:2018:775, punctul 42 și jurisprudența citată].
- 37 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, precum și principiul echivalenței trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări sau unei jurisprudențe naționale care, deși prevede caracterul imprescriptibil al acțiunii în constatarea nulității unei clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, supune unui termen de prescripție acțiunea prin care se urmărește valorificarea efectelor restitutorii ale acestei constatări, cu condiția ca ordinea juridică națională să prevadă, în alte domenii decât cele reglementate de Directiva 93/13, acțiuni întemeiate pe efectele unei

constatări a nulității care sunt asemănătoare, din punctul de vedere al obiectului, al cauzei și al elementelor lor esențiale, celei având ca obiect valorificarea unor astfel de efecte restitutorii și care sunt supuse unui termen de prescripție comparabil cu cel care se aplică acestei din urmă acțiuni.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 38 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, precum și principiul securității juridice

trebuie interpretate în sensul că

nu se opun unei reglementări sau unei jurisprudențe naționale care, deși prevede caracterul imprescriptibil al acțiunii în constatarea nulității unei clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, supune unui termen de prescripție acțiunea prin care se urmărește valorificarea efectelor restitutorii ale acestei constatări, cu condiția ca ordinea juridică națională să prevadă, în alte domenii decât cele reglementate de Directiva 93/13, acțiuni întemeiate pe efectele unei constatări a nulității care sunt asemănătoare, din punctul de vedere al obiectului, al cauzei și al elementelor lor esențiale, celei având ca obiect valorificarea unor astfel de efecte restitutorii și care sunt supuse unui termen de prescripție comparabil cu cel care se aplică acestei din urmă acțiuni.

Semnături